

SANAYİ DEVRİMİNDEN GÜNÜMÜZE ENERJİ TALEBİNDEKİ DEĞİŞİM VE GELECEK VİZYONU

Sanayi Devrimi sonrasında dıştan yanmalı motorlarda kömür kullanılmıştır. Bu yüzden 1800-1900 yılları arası kömür çağı olmuştur. Dünyanın neresinde kömür varsa sömürgeci Avrupalı devletler o bölgelerde kaos yaratarak bölgedeki kömürü kolaylıkla sömürmüşler ve kendi ülkelerine götürmek suretiyle sanayilerinde kullanmaya çalışmışlardır.

Dr. İlyas Bozkurt

Yine Avrupa içerisindeki savaşlara da dikkat edilirse bunların genelde kömür ve çelik savaşları olduğu görülmektedir. Kısacası 19. yüzyıl kömür yüzyılı olmuştur. 20. Yüzyıla baktığımızda ise bu dönemin petrol yüzyılı olduğunu görmekteyiz. 19. Yüzyılın sonlarında içten yanmalı motorların bulunmasıyla kömürün önemi hızla azalmaya başlamıştır. Bu dönemde petrol son derece önemli hale gelmiştir. Bu sefer dünyanın neresinde petrol çıkıyorsa o bölgede kaos ve huzursuzluk çıkarılarak o bölgedeki petrol sömürülmeye çalışılmıştır. Geçtiğimiz yüzyıl boyunca Arap Yarımadası, İran, Irak ve petrolün çıktığı topraklar kan gölüne dönmüştür.

DOĞALGAZIN YÜZYILI

1980'li yıllardan itibaren petrolün yerini süratli bir şekilde doğalgaz almaya başlamıştır. Doğalgazın borular üzerinden taşınabilirliği, temiz bir enerji olması, kullanımının kolay olması ve hava kirliliğine karşı çözüm olması sebebiyle doğalgaz sahibi olan ülkelerden doğalgaz sahibi

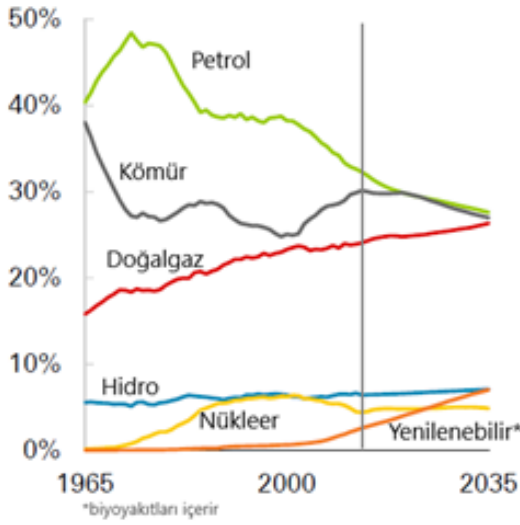
olmayan ülkelere hatlar çekilmiştir. Bu hatlar sayesinde doğalgaz şehirlere, şehirlerden mahallelere, mahallelerden evlere ve apartmanlara taşınarak müthiş bir enerji kaynağına dönüşmüştür. Şehirlerin ihtiyaç duyduğu elektriği üretmek için doğalgazı elektrik enerjisine çeviren santraller oluşturulmuştur. Bu sayede birçok cihaz elektrikli cihaza dönüştürülmüştür. Günümüzde fabrikalarda kullanılan makineler elektrik ile çalışmaktadır. Evlerde kullandığımız birçok cihaz da elektrik ile çalışmaktadır.

Günümüzde dünya, süratli bir şekilde elektrik enerjisi odaklı bir yapılanmaya dönüşmektedir. Elektrik enerjisini elde etmenin birkaç yolu vardır. Güneş enerjisi ve rüzgâr enerjisi gelişmekte olan teknolojiler olduğundan henüz dünyanın enerji ihtiyacını karşılamamaktadır. Nükleer enerji de riskli olduğundan tartışılmaktadır. Buralardan meydana gelen açık doğalgaz ile kapatılmaktadır. Bu yüzden sanayide ve evlerde kullanılan, teknolojiyi ve bilimi besleyen ana enerji kaynağı doğalgazdır. Özetlemek gerekirse; 1800-1900 yılları arası kömür yüzyılı, 1900-

"Geçtiğimiz yüzyıl boyunca Arap Yarımadası, İran, Irak ve petrolün çıktığı topraklar kan gölüne dönmüştür."

Birincil Enerji Payları

2000 yılları arası petrol yüzyılı, 2000 yılından sonraki dönem ise doğalgaz yüzyılı olmuştur.

TÜRKİYE İÇİN TARİHİ FIRSAT

Doğal olarak dünyanın büyük güçleri dünyanın neresinde doğalgaz varsa oraya odaklanmaktadır. Dünyadaki toplam doğalgaz rezervinin %70'inden fazlası 3 noktada toplanmaktadır. Bu bölgelerden bir tanesi, Orta Asya havzasıdır. Orta Asya havzası; Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Rusya'nın belli bölgelerini kapsamaktadır. Avrupa'nın doğalgaz ihtiyacının büyük bir bölümü bu bölgeden karşılanmaktadır. Ancak Doğu Akdeniz havzasında tespit edilen ama henüz kullanılmayan rezervler açısından Orta Asya havzasından çok daha fazla hatta birkaç kat daha fazla rezerv olduğu tahmin edilmektedir. Amerika'nın 1990'lardan ve 2000'lerden itibaren tüm yatırımını o bölgeye yapmasının sebebi Doğu Akdeniz'i garanti altına almak istemesidir. O bölgedeki Kürt Devleti Projesi'nin bir sebebi de budur. Çünkü orada Amerikan güdümünde bir Kürt devleti kurulduğunda Doğu Akdeniz çanağı, İsrail'in desteği ile birlikte garanti altına alınır. Buradaki doğalgaz tamamen bu bölgeye kalır. Fakat bu bölgedeki doğalgazı Kürt şirketlerinin çıkaramayacağı bellidir. Amerika

ve İsrail şirketlerinin bölgedeki doğalgazı çıkartmaları planlanmaktadır. Amerika aynı yöntemi geçmişte Suudi Arabistan'a, Arap Emirlikleri'ne, Katar'a ve diğer ülkelere uygulamıştır. Aynı sistemi Kürt devletine de uygulamayı planlamaktadırlar.

Şu anda Fransız, İngiliz, Amerikan ve Türk savaş gemileri dahil olmak üzere 200 civarı savaş gemisi Doğu Akdeniz'de bulunmaktadır. Ortada deyim yerindeyse "büyük bir pasta" vardır. Bu yüzden Mavi Vatan Projesi'nin çok dikkatli okunması gerekir. Türkiye'nin bu konuyu çok önemsemesi ve Doğu Akdeniz'deki bu tarihi enerji fırsatını kaçırmaması gerekir.

Türkiye en kötü yönetildiği zamanlarda bile cari açık maksimum 40 milyar dolara çıkmaktadır. Türkiye çoğunluğu doğalgaz olmak üzere yılda 40 milyar doların üzerinde enerjiye, petrol ve petrol ürünlerine para ödemektedir. Yani buradan çıkacak olan doğalgazdan payımızı aldığımız zaman Türkiye bir anda cari açık vermeyen, cari fazla veren dünyanın sayılı ülkelerinden birisi olacaktır. O zaman Türkiye'nin Amerika ve İngiltere gibi ülkelere borç almaya ihtiyacı kalmayacaktır. Hatta Türkiye cari fazla verdiği için borç veren bir ülke haline gelecektir. Bu yüzden Doğu Akdeniz ve Orta Asya doğalgaz kaynakları önemlidir. Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de uzun kıyı şeridi olması nedeniyle bölgeden çıkabilecek doğalgazdan en büyük pay alan ülkelerin başında belki de ilk sırada yer almaktadır. Çünkü Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin sahip olduğu kadar uzun kıyı şeridine sahip olan başka bir ülke yoktur.

DOĞALGAZIN JEOSTRATEJİK BOYUTU

Diğer büyük rezerv ise Norveç ve Rusya'nın sınırının bulunduğu Kuzey Denizi'ndedir. Bugün Ukrayna Savaşı'nın en önemli sebeplerinden biri Kuzey Denizi'ndeki doğalgazın paylaşılabilmesidir. Norveç

Kömür

Petrol

Doğalgaz

bu bölgeden doğalgaz çıkartmaktadır. Norveç'in Avrupa Birliği'ne üye olması istenmekte ama Norveç Avrupa Birliği'ne üye olmak istememektedir. Norveç bu bölgede doğalgaz hazinesini bulmuş ve çıkartmaktadır. Norveç kendine özgü uyguladığı ekonomi modeli ile günden güne zenginleşmekte ve güçlenmektedir. Avrupa Birliği 5,4 milyon nüfusa sahip Norveç'i kendi bünyesine alıp Kuzey Denizi'ndeki doğalgaz enerji kaynaklarından yararlanmak istemektedir. Norveç ise deyim yerindeyse bu pastayı bölüşmek istememektedir. Norveç Avrupa Birliği'ne girmek istemediği için Avrupa Birliği'nin lider ülkeleri olan Fransa ve Almanya doğalgazı Norveç'ten almak yerine Rusya'dan almaya karar vermiştir. İtalya ise daha önce kurduğu hat üzerinden Cezayir ve Libya'dan doğalgaz alımına devam etmiştir. Burada Avrupa Birliği, Norveç'i itaat ettirmeyi ve sistemin içerisine dahil etmeyi amaçlamıştır. Norveç'e yapılan bu yaptırım nedeniyle geçtiğimiz 15-20 yıl içerisinde -özellikle Almanya- doğalgaz ihtiyacını büyük oranda Rusya'ya bağımlı hale getirmiştir. Hatta dönemin Almanya Şansölyesi Merkel bu konuda çok eleştirilmiştir.

Merkel, Avrupa Birliği'nin Rusya ile kriz yaşayabileceğini ve Rusya'nın doğalgaz üzerinden bir tehdit oluşturabileceğini düşünmemiştir. Rusya Ukrayna'ya saldırınca Avrupa Birliği Ukrayna'nın yanında yer

almıştır. Ancak Rusya, Avrupa'yı doğalgazını kesmekle tehdit etmiştir. Hatta vanaları kısarak panik havası oluşturmak istemiştir. Avrupa Birliği Rusya'nın bu tehdidi sonrasında endişeye kapılmıştır. Çünkü doğalgaz ihtiyacının büyük kısmını Rusya'dan aldığı için Rusya'nın vanayı kısması sonucunda ısınma ve sanayide üretim noktasında sıkıntılar yaşanacaktır. Bunun üzerine Avrupa Birliği ülkeleri birtakım anlaşmalar yapmışlardır. Önce hemen Norveç ile masaya oturmuşlardır. Avrupa Birliği Norveç'teki doğalgaz üretimini arttırmak adına komisyon oluşturup çalışmalar yapmaya başlamıştır.

Diğer taraftan, Libya üzerinden İtalya'ya gelen doğalgazın üretim miktarını arttırma ve bu doğalgazın İtalya'da kalmayıp buradan Avrupa'ya dağıtımını için ikinci bir hat oluşturma ile ilgili girişimlere başlamışlardır. Burada Avrupa'nın doğalgaz ihtiyacının Norveç'ten ve Libya'dan gelen hatla zenginleştirerek Rusya'ya olan bağımlılığın

"Rus ekonomisinin %90'ı doğalgaz ve petrol ürünlerine dayanmaktadır. Rusya ürettiği ürünün %80-90'ını Çin'e verdiği eğer Çin de bir gün Avrupa ülkeleri gibi almaktan vazgeçerse, bu sefer Rusya'nın ekonomisi çökecektir."

kırılması amaçlanmıştır. Rusya'nın tehdidine Avrupa Birliği'nin boyun eğmemesi üzerine ekonomisi tamamen doğalgaza bağlı Rus ekonomisi krize doğru gitmiştir. Bunun üzerine Çin, Rusya'ya destek olarak Avrupa'ya satmadığı doğalgaz miktarını almayı talep etmiştir. Çin bu noktada Rus ekonomisini rahatlatmıştır.

Burada dikkat çekilecek husus şudur ki uluslararası sistemde ulus üstü yapıların hamleleri görülmektedir. Çin ve Rusya'nın yer aldığı Şangay İşbirliği Örgütü ve karşı tarafta Amerika ve Avrupa Birliği arasında bir mücadele söz konusudur. Rusya'nın Avrupa'ya doğalgazı Türkiye üzerinden verme hamlesi ise şovdan ibarettir. Çünkü Avrupa, Rusya'dan doğalgaz alımını önümüzdeki yıllar içerisinde süratli bir şekilde azaltmayı planlamaktadır. Avrupa tüm ihtiyacının en fazla %30'unu Rusya'dan alacak şekilde bir denge kurmayı planlamaktadır. Rusya dağıtımı Türkiye'ye verse de vermese de Avrupa'ya sattığı doğalgazın büyük oranda satışı azalacaktır. Bu nedenle Rusya'nın yeni pazarlar bulması gerekmektedir. Bu çerçevede komşusu olan Çin, yeni pazar anlamında Rusya için önem arz etmektedir. İleriki zamanlarda Rusya Çin'e bu kadar fazla

doğalgaz vermesi halinde Çin'e bağımlı hale gelecektir. Rus ekonomisinin %90'ı doğalgaz ve petrol ürünlerine dayanmaktadır. Rusya ürettiği ürünün %80-90'ını Çin'e verdiğinde eğer Çin de bir gün Avrupa ülkeleri gibi almaktan vazgeçerse, bu sefer Rusya'nın ekonomisi çökecektir. O zaman Asya'da lider Çin mi olur Rusya mı olur? Halbuki Putin, Şangay İşbirliği Örgütü kurulmasına rağmen Çin'in liderliğini kabul etmemiş ve Rusya'nın lider olması için kendi başına hareket etmeyi tercih etmiştir. Bunun üzerine Çin, Rusya'yı yalnız bırakmış ve Rusya da bu duruma düşmüştür. Fakat günümüzde Rusya Çin'e bağımlı hale gelmekte ve Asya'da Çin diye bir lider ortaya çıkmaktadır.

Son olarak belirtmek gerekirse 2005 yılında TESAM olarak Çin Raporu yayınlamıştık ve o zaman orada da söylemiştik: "Dünya'ya yeni bir süper güç gelmektedir." Yavaş, sağlam, emin ve çok güçlü adımlarla gelmektedir. Artık bu süreçten sonra Asya'nın yeni etkin gücü Çin olacaktır. Bunu Amerika da görmektedir. Son NATO toplantılarının tek konusu Rusya ve Çin olmuştur. Dünyadaki bu konjonktürel değişikliği Türkiye'nin çok iyi takip etmesi ve bunu çok iyi değerlendirmesi gerekir diye düşünüyorum.

